

ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ И ТРАНЗИЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

С. Стевановић¹, М. Ђоровић¹, М. Милановић²

Резиме. Укључивање земаља у интеграционе процесе представља основни предуслов њиховог привредног раста. Више није питање да ли је потребно глобално/регионално повезивање, већ како постојеће односе учинити што ефикаснијим и корисним за све учеснике.

ЕУ је пример како су у релативно кратком периоду створени услови за привредни раст и примену демократских стандарда у земљама новим чланицама. Ширењем ЕУ смањене су тензије између развијене западне и неразвијене источне Европе. ЕУ може послужити као добар модел за нешто слично и на другим просторима.

Привреду Републике Србије, у периоду деведесетих година двадесетог века, су карактерисале ниске инвестиције, техничко-технолошко заостајање и стагнација раста. Данашњи БДП Републике Србије је на нивоу 65% БДП из 1990. године. Међутим, нове чланице ЕУ, већ су компензирале транзицијске падове и прилагодили своју структуру привреде захтевима ЕУ.

Пад и стагнација БДП у Републици Србији на почетку процеса транзиције, заустављени су после 2000. године и враћени на стабилне и позитивне трендове раста. Међутим, Република Србија мора да изврши значајне промене у привредној структури и на дужи период одржи високу стопу раста, смањи инфлацију и незапосленост. То ће свакако допринети даљем расу БДП по становнику и тако је приближити нивоу развијености осталих земаља ЕУ.

Кључне речи: интеграције, транзиција, привредни раст, привредна структура.

¹ Др Симо В. Стевановић, доцент, др Милутин Т. Ђоровић, ред. проф., Пољопривредни факултет, Београд, e-mail: simo.stevanovic@agrif.bg.ac.rs

² Др Милан Р. Милановић, ред. проф., Мегатренд Универзитет, Београд, e-mail: milanmilanovic@yahoo.com

1. Увод

Историја развоја и временска дистанца од великог проширења ЕУ (2004.) допушта да се са извесном сигурношћу могу оцењивати донети и досадашњи резултати процеса транзиције у источноевропским земљама, као и глобалних интеграционих процеса.

Већина источноевропских земаља на путу транзиције платила је високу цену, која се огледала у негативној или ниској стопу привредног раста, смањеном извозу, ниској запослености и драстичном паду животног стандарда. Позитивни резултати транзиције крећу се у широким размерама, од добрих код земаља које су последњих неколико година ушле у ЕУ, до веома слабих код већине земаља бившег СССР и СФРЈ. Према оствареним резултатима у процесу транзиције, показало се да бивше социјалистичке земље које су имале развијенију тржишну привреду и при томе остваривале највећи обим спољнотрговинског промета са западноевропским земљама, су брже окончале процес транзиције са мањом рецесијом у току тог периода. Већина земаља из те групе је данас пуноправни члан ЕУ. На другој страни, неке од источноевропских земаља неће достићи ниво предтранзицијског развоја у наредних неколико десетина година.

Глобални интеграциони процеси и транзиција у источноевропским земљама имају своје резултате и на међународном плану, који се огледају, на једној страни, у повећању светског сиромаштва и социјалних разлика, а на другој у укупном расту светског благостања.

Циљ рада је да укаже на позитивне и негативне појаве глобалних интеграционих процеса и резултате досадашње транзиције у неким источноевропским земљама и Републици Србији. Значај ове теме утолико је већи што се показало да резултати транзиције у неким земљама одступају од очекиваних. Са изузетком Словеније, остале земље бивше СФРЈ нису оствариле очекивани ниво и динамику привредног раста.

У раду су примењене методе глобалне анализе, компарације и груписања, као и одговарајуће математичко-статистичке методе. Добијени резултати представљени су табеларно и графички.

За анализу наведене проблематике, коришћене су публикације ММФ, СБ, Европске комисије, подаци националних статистика, као и релевантна литература.

2. Економски ефекти интеграција у свету

Почетак интеграционих процеса у свету се везује за педесете године двадесетог века. Интеграција је процес који има за циљ укидање дискриминације између домаће и иностране робе, услуга и фактора производње. Овај процес се остварује кроз следеће етапе: зона слободне трговине, царинска унија, заједничко тржиште и економска унија. Редослед етапа не мора бити овакав, али досадашње искуство указује да се прво креће са отклањањем баријера у трговини са робама и услугама при чему се задржавају царине у трговини са земљама нечланицама. Царинска унија, као друга-виша етапа, наслања се на претходну, јер подразумева хармонизовање националних царина према трећим земљама у виду заједничке царине. Овако либерализовано кретање производа и фактора производње у оквиру уније води ка формирању заједничког тржишта. На крају, хармонизација осталих елемената националне економске политике представља економску унију. Као крајњи циљ, земље се могу одредити за економску интеграцију са јаким политичким елементом у виду наднационалне власти. (лит. Гајинов Дејана, 1997.)

Поред овог облика постоји и посебан вид ограничене, односно лимитиране интеграције, која је погодна за мале и мање развијене земље. Она се своди на уклањање увозних царина, уз самостално вођење националне економске политике. (лит. Јовановић-Гавриловић, П., 1977.)

До стварања интеграције долази најчешће после високог нивоа међусобне трговине, сличности у висини привредне развијености и нивоу индустријализације, сличних спољних политика, као и могућности за међусобна компензациона плаћања земаља унутар интеграције.

Код анализе значаја и економских ефеката једне интеграције морају се узети у обзир, како позитивни, тако и негативни, ефекти на земљу учесницу интеграције, треће земље, као и укупне ефекте на светску привреду. Према Јасов Vineu¹ навешћемо позитивне и негативне ефекте интеграције и њен утицај на општи ниво благостања. До позитивних ефеката долази онда када су ресурси земаља чланица интеграције утицали на развој активности у којима земље имају компаративне предности у односу на друге земље. То даље утиче на ефикасност употребе расположивих ресурса и нижу цену производа за потрошаче у интегрисаним земљама. На тај начин су домаћи произвођачи принуђени да снижавају трошкове своје производње, јер у противном ће бити замењени увозним производом из земаља чланица интеграције са нижим трошковима производње. Негативни ефекти се огледају у случајевима када су произвођачи са нижим трошковима

¹ Преузето из: Гајинов Дејана, 1997., стр. 22.

производње, изван интеграције, замењени произвођачима са вишим трошковима производње, али из оквира интеграције. У наведеним случајевима економски ефекти се огледају у томе колико су приходи од интеграције велики да би могли покрити негативне ефекте интеграције.

И поред постојања интереса свих страна, врло често се дешава да интеграциони процеси, односно регионалне интеграције не остваре очекиване ефекте. У том случају је реч о неуспеху једне такве интеграције.

Разлози неуспеха су различити, али су најчешће у баријерама или проблемима који су онемогућавали успешну сарадњу и интеграционе напоре тих земаља. Све те препреке интеграционим процесима можемо сврстати у: природне, економске и политичке.

Природне баријере интеграција могу бити услед географских или развојних карактеристика земаља. Ове баријере су ван контроле утицаја земаља учесница интеграционог процеса. Као примери ових баријера су трошкови транспорта који настају услед географске удаљености земаља учесница. Наравно, развојем саобраћаја транспортне баријере губе на значају. Што су природне баријере ниже то су земље више изложене утицају конкуренције од стране развијених привреда суседних земаља. У том случају врло често се дешава да привреде тих земаља зауставе процес либерализације своје привреде и уведу нова ограничења која су замена за недостатке природне баријере.

Врло често се дешава да поједине земље имају историјски традиционалну сарадњу, што у неким случајевима датира још од времена колонијалне зависности тих земаља. Сада, и поред „потпуне слободе“ тих земаља, постоји нека доза трговинске и политичке зависности, што се манифестује у увозу производа по ценама већим од конкурентских, кроз везану помоћ и кредите, разне облике међудржавне трговине или нецаринске баријере.

Политичке баријере се огледају у покушају земаља да дефинишу национални идентитет. Такво тражење идентитета у неком временском периоду може представљати препреку интеграционим процесима. То се огледа у ограничавању протока добара, фактора производње и идеја, а све ради заштите националног идентитета. Често се дешава да суседне земље постају конкуренти и непремостива препрека за интеграционе процесе. Различити економски приступи и у оквиру саме интеграције могу бити препрека за постизање договора о многим питањима, понекада и за даље функционисање постојеће интеграције. Оваквих примера има доста у свету, почев од Африке и Латинске Америке, до земаља бивше СФРЈ.

Економске баријере имају пресудан значај за настанак, опстанак и функционисање интеграције. Најчешћи економски проблем интеграције је

постојање разлике нивоа прихода и степена индустријализације. Такве разлике ће стварати проблеме и услове за поларизацију у корист развијенијих земаља чланица. Позната је чињеница да се капитал и радна снага концентришу у развијенијим земљама. Што је земља мање развијена то су и њене шансе за уравнотежен спољнотрговински биланс у оквиру интеграције, мање. У пракси се дешава да су тржишта мање развијених земаља снабдевана индустријским производима развијених земаља, а сировине из неразвијених земаља се извозе управо у те развијене земље. Увоз индустријских производа из развијених земаља најчешће се покрива извозом пољопривредних производа из неразвијених земаља. Треба имати у виду и то, да трговински дефицит аутоматски не значи да је неразвијенија земља у лошијем положају унутар интеграције. Њој је најчешће само у мањој мери боље него развијеној земљи у оквиру те интеграције. (лит. Гајинов Дејана, 1997.)

3. Транзиција у неким источноевропским земљама и Републици Србији

Заједнички циљ процеса транзиције у свим источноевропским земљама јесте улазак у ЕУ. Да би једна земља постала пуноправни члан ЕУ мора да изврши бројне промене које се пре свега огледају у стварању стабилног правног, економског и социјалног система, као и промену доскорашње улоге државе. У предтранзицијском периоду социјалистичких земаља држава је имала кључну улогу у економском животу, а посебно кроз политику расподеле одлучујуће је утицала на привредни развитак.

Показало се да су транзиција, приватизација и отварање националне економије у источноевропским земљама били добри предуслови за криминал, корупцију и нереалну продају националног богатства. Брзина пада БДП и повећање незапослености у директној су вези са неправилностима и криминалом из деведесетих година прошлог столећа. Што је био већи институционализован криминал то је било веће заостајање и рецесија у привреди. То је посебно дошло до изражаја у земљама бившег СССР и СФРЈ, са изузетком Словеније. Рецесија је била толико велика да Република Србија ни после 17 година није достигла ниво предтранзицијског БДП, већ је тренутно на нивоу од 65% БДП из 1990. године. За разлику од Републике Србије, Хрватска је 2005. године достигла предтранзицијски ниво БДП. Словенија¹ је успешно спровела процес транзиције и сада је значајно премашила предтранзицијски ниво развијености. (Стевановић, Ђоровић, Милановић, 2007.)

¹ Земље које су се 2004. године прикључиле ЕУ, нешто су брже успеле да достигну предтранзицијски ниво развијености.

Опоравак привреда после великих рецесија и њихово враћање на уобичајене и стабилне токове раста захтева време и свеж капитал. Са развојног аспекта у наредним периоду, може се говорити о изгубљеним десетинама година. Током процеса транзиције створено је велико неповерење, посебно иностраних кредитора, који су у овом моменту изузетно важни за даљи ток привредног развоја¹.

Привреду Републике Србије у периоду 1980-2000. године карактерише низак ниво инвестиција (на нивоу амортизације), технолошко заостајање и пад, а касније стагнација привредног раста. Ратни догађаји, распад СФРЈ, санкције и процес транзиције покидали су привредне везе са иностранством и републикама бивше Југославије. У тако неповољном окружењу било је тешко пронаћи нова тржишта, зауставити драстичан пад БДП и обезбедити позитивну стопу привредног раста.

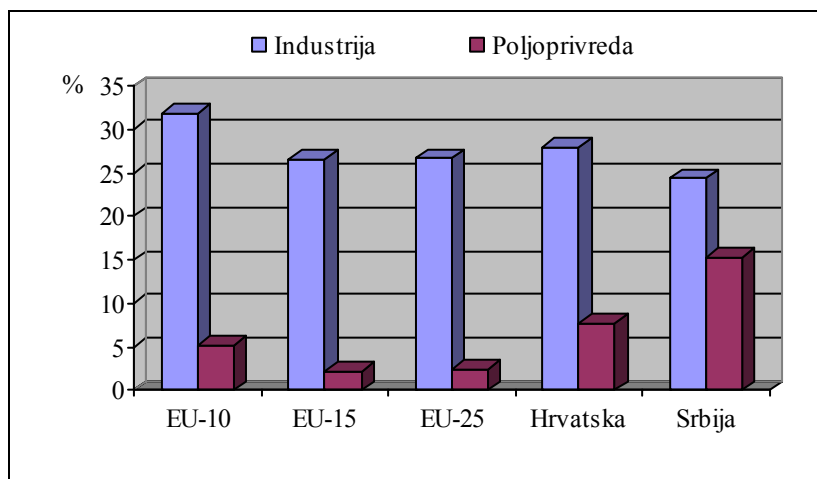
Распад СФРЈ и СССР изазвао је велике економске поремећаје јер су тадашња привредна структура и системски односи стварани претходних педесет година. То се одразило и на Републику Србију, због међусобне повезаности предузећа из бивше СФРЈ у процесу репродукције. Поремећаји су већи код земаља које су у структури БДП привреде имале преко 40% учешћа индустрије. Преусмеравање на нова тржишта, углавном развијених земаља, значило је излагање новим правилима, другим вредностима и снажној конкуренцији.

Код ЕУ-15, у структури БДП, пољопривреда, шумарство и рибарство учествују су са 3,2%, док у укупној запослености са 4,1%, индустрија са 25% и терцијални сектор са 70,9%. Код ЕУ-10² наглашенији је примарни сектор у коме је запослено 12,4%, индустрији 31,9% и у терцијалном сектору 55,6%. Република Србија је по секторској структури ближа групи ЕУ-10 али је већа разлика (на штету Србије) у учешћу индустрије са високим технологијама, што знатно утиче на ниво продуктивности и конкурентности привреде Србије. (лит. Стевановић, Ђоровић, 2007.)

¹ До 2000. године, неповерење иностраних инвеститора било је посебно изражено у Републици Србији.

² Овде се мисли на 10 земаља примљених у ЕУ 2004. године.

Графикон 1. Учешће индустрије и пољопривреде у структури БДП
Graph 1. Share of industry and agriculture in GDP structure

Извор: World Development Indicators - DB (WB, 2005), и обрачун аутора

Секторска структура БДП земаља нових чланица ЕУ указује да су оне смањиле удео секундарног сектора од 40% на око 30%, а удео пољопривреде на око 5%, што је карактеристика привредне структуре развијених земаља ЕУ.

Табела 1. Стопе раста БДП, запослености и продуктивности у Републици Србији од 2001-2005. године (%)

Table 1. GDP growth rate, employment and productivity in Republic of Serbia for the period 2001-2005 (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005
БДП	4,8	4,2	2,5	8,4	6,2	5,2
Цене на мало	40,7	14,8	7,8	13,7	17,7	18,4
Број запослених	0,2	-1,7	-1,2	0,5	0,9	-0,3
Нето зараде	16,5	29,9	13,6	10,1	6,4	15,0
Продуктивност рада	4,6	6,0	3,7	7,9	5,3	5,5

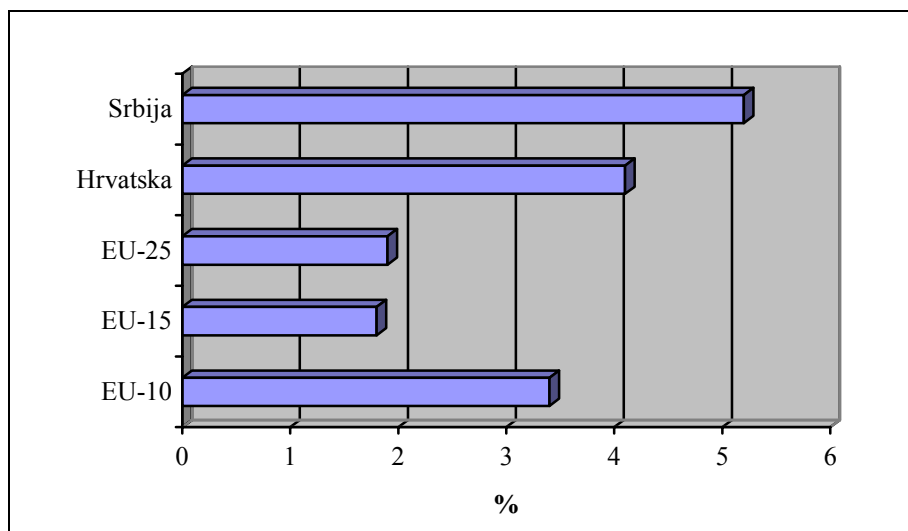
Извор: Лит. 7., стр. 7.

У Републици Србији је у периоду 2001-2005. године остварен раст БДП по просечној годишњој стопи од 5,2%, с тим да је у 2004. години остварена највиша стопа раста БДП од 8,4%. У структури БДП удео услуга повећан је за 7,7% и износи 43,8%, док је удео индустрије значајно опао (-5,9%) и на нивоу

је од 24,4%. Смањено је учешће и прерађивачких индустрија за 5,1% и износи 18,7%, што је последица реструктурирања и својинске трансформације индустријских предузећа. Пољопривреда, Србије, је задржала своје учешће од 15,3% са малим позитивним осцилација (17,7% 2001. године). (лит. 7, стр. 8.)

После 2000. године ЕУ је била отворена према Републици Србији, што је директно резултирало повећаном помоћи из фондова ЕУ, а индиректно приливом СДИ. Међутим, повећање дефицита у спољнотрговинском билансу упозорава на чињеницу да повећан прилив капитала у последњих неколико година није на најбољи начин алоциран у привреду Републике Србије. Одржавање динамике високе стопе привредног раста подразумева и низ пратећих активности као што су прилагођавање образовног система новим технолошким захтевима производње. То није могуће да се деси само од себе, већ је неопходан активан и правовремени приступ домаћих институција. У сваком случају стопе привредног раста које се у овом тренутку чине недостижним, уз активну и компетентну политику могу бити реалне и одрживе у дужем периоду. Једино се на тај начин трајно решавају створене спољашње и унутрашње обавезе Републике Србије. Јасно је да се овде не говори о оптимистичким очекивањима, већ да се изучи сваки делић привредне структуре који би био у функцији одржавања достигнутог привредног раста.

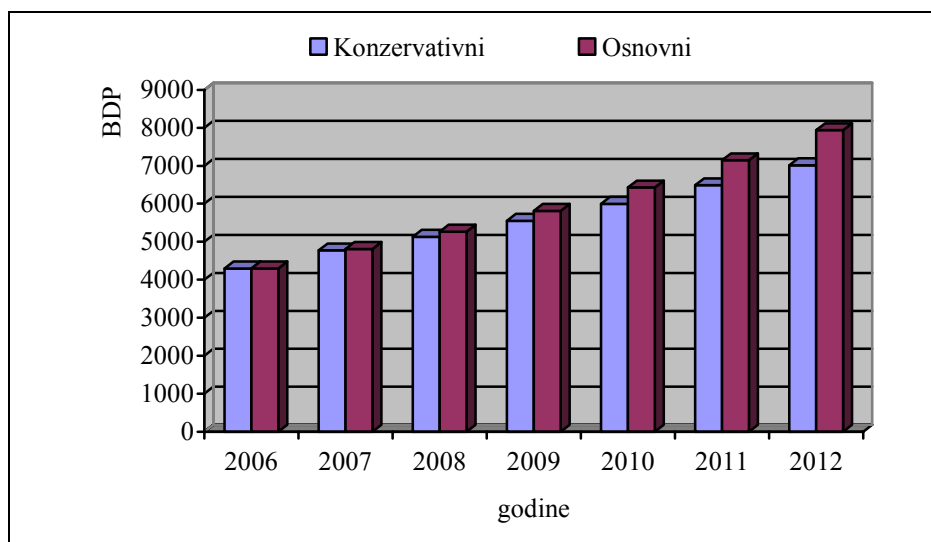
Графикон 2. Стопе раста БДП у периоду 2000-2004. године
Graph 2. GDP growth rate for the period 2000-2004

Извор: World Development Indicators - DB (WB, 2005), и обрачун аутора

Висок раст БДП остварен је захваљујући константном расту сектора услуга (просечна годишња стопа раста 7%) и то расту трговине (15%), саобраћаја и веза (13,2%) и финансијском посредовању (7,7%). У поређењу са земљама ЕУ привреда Републике Србије бележи релативно високо учешће пољопривреде (15,3%). У привредној структури земаља ЕУ доминира сектор услуга, а пре свега финансијских и пословних услуга, који је у Републици Србији још увек недовољно развијен.

Графикон 3. Пројекција БДП у Србији у периоду 2006-2012. године
Graph 3. GDP growth projection in Serbia for the period 2006-2012

Извор: Лит. 7., стр. 40.

Стратегија привредног развоја Републике Србије до 2012. године предвиђа два сценарија¹ привредног раста. Када би се претпоставио наставак динамике привредног раста од 5,0%, што је у случају Републике Србије реалнији сценарио, процес приближавања БДП по становнику са ЕУ трајао би доста дуго (до 50 година). Тај песимистички сценарио полази од стопе раста ЕУ-25

¹ Према пројекцијама WB и IMF остварива стопа раста просечног годишњег реалног раста БДП у периоду 2006-2012. године требало би да износи око 5%, што је у Националној стратегији прихваћено као конзервативни сценарио. Поред овог конзервативног сценарија од 5%, урађен и основни сценарио до 2012. године са просечном годишњом стопом реалног раста БДП од 7%.

од 2,1%. Међутим, треба имати у виду да је привреда развијених земаља ЕУ последњих десетак година у рецесији, и да треба очекивати динамизирање стопе привредног раста у наредном периоду. Поред тога, слабије развијене земље чланице ЕУ планирају смањење разлике у нивоу развијености са осталим земљама ЕУ. У наредном периоду се очекује да ће доћи до повећања просечне стопе раста у ЕУ. То опет значи, мање оптимизма када је у питању приближавање Републике Србије нивоу БДП земаља ЕУ. И ако је остварила задовољавајућу динамику раста БДП у односу на ЕУ, Република Србија има, још увек, високу јавну потрошњу у структури БДП, спољнотрговински дефицит и изузетно високу стопу незапослености.

Претходно указује да Република Србија треба да се определи за стопу раста од 7%, јер би се тако брже смањиле разлике нивоа БДП у ЕУ и Републици Србији. Овоме у прилог иду и учињени инфраструктурни захвати као и вишеструки ефекти ових активности на остале привредне гране. Препреку овом опредељењу представља висина иностраног дуга. Управо, она се може смањити пуноправним чланством Републике Србије у ЕУ.

Ови сценарији су разрађивани пре финансијске кризе која је захватила светску привреду 2008. године. Криза светске привреде ће се у наредним годинама одразити на стопу привредног раста у Републици Србији. Тако према најновијим пројекцијама Владе Републике Србије, у току 2009. године може се очекивати стопа раста БДП од највише 4-5%. Поред тога, финансијска криза ће се вероватно одразити и на динамику прилива СДИ у Републику Србију, као и на брзину и обим приватизације јавних предузећа. Без СДИ и што скоријег окончања процеса приватизације у Републици Србији, не може се очекивати смањење незапослености и повећања степена коришћења капацитета као основних предуслова високе стопе привредног раста.

Подстицање страних улагања и привлачење СДИ има за циљ повећање извоза међународно конкурентних индустрија, реши проблем неискоришћених капацитета у које годинама није улагано, отворе нова радна места и тако смањи трговински дефицит.

Окончање процеса транзиције у Републици Србији треба да се заврши пуноправним чланством у ЕУ. У том периоду, Република Србија треба да пређе највећи део пута у прилагођавању захтевима ЕУ. Искоришћавањем СДИ за развој домаћих предузећа орјентисаних извозу и растом међународне трговине Република Србија ће имати лакши приступ знању, технологији и капиталу неопходном за будући привредни развој. Република Србија свој пут у ЕУ види као пут ка модерном друштву стабилне демократије и развијене економије. Јачање односа са ЕУ помоћи ће даљој стабилизацији земље тако што ће нудити јасну и недвосмислену перспективу убрзаног привредног развоја и раста животног стандарда становништва.

4. Закључак

Без обзира на позитивне и негативне последице данашњих глобалних и регионалних економских интеграција, све земље су укључене у тај процес, јер је немогуће обезбедити високе стопе привредног раста затварањем националних граница. Напротив, потребна је либерализација, као основни предуслов бржег економског развоја.

С обзиром да је приоритетни циљ спољне политике Републике Србије чланство у ЕУ, да је ЕУ главно извозно тржиште, као и да привреда у погледу извозне структуре заостаје за привредама земаља нових чланица ЕУ, то је неопходно што пре обезбедити минималан ниво подударности са интерном увозном тражњом ЕУ. То захтева промену привредне структуре у току припрема Републике Србије за пуноправно чланство у ЕУ. У досадашњој извозној структури Републике Србије су традиционалне групе производа, које карактерише потпуно одсуство специјализације и ниска конкурентска позиција на тржишту.

Република Србија у наредном периоду мора да се што више приближи критеријумима ЕУ, пре свега да обезбеди макроекономску стабилност, повећа продуктивност и конкурентност привреде, запосленост и животни стандард становништва. То ће се много лакше и брже остварити са стопом раста БДП од 7% годишње.

Република Србија у наредном периоду треба да ради и на поправљању угледа у свету, јер он директно утиче на обим и динамику прилива СДИ, као и на услове добијања иностраних кредита.

Литература

1. Билас, Влатка (2005): Конвергенција транзицијских земаља према Еуропској унији, Економски преглед, бр. 3-4, Загреб, стр. 221-238.
2. Гајинов, Дејана (1997): Процеси економске интеграције на Америчком континенту, Научна књига, Београд.
3. Navlik, P. (1996.): Stabilization and Prospects for Sustainable Growth in the Transition Economies, Economics of Transition: Structural Adjustments and Growth Prospects in Eastern Europe. Cheltenham, p. 25-48.
4. Јовановић-Гавриловић, П. (1977): Положај мале земље у светској привреди, Савремена администрација, Београд.
5. Кониг, М., Кушић, С. (2004): Земље Источне еуропе на путу у Еуропску унију-од транзиције до интеграције, Економски преглед, бр. 1-2, Загреб, стр. 132-156.

6. Милосављевић, М. (2002) Процес глобализације светске привреде, Институт економских наука, Београд.
7. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године, Влада Републике Србије, Београд, 2005.
<http://www.srbija.sr.gov.yu/>
8. Стевановић, С. (2005): Нека питања транзиције привреде Србије и Црне Горе у процесу придруживања ЕУ, Тематски зборник радова са међународног симпозијума агроекономиста, "Пољопривреда и рурални развој у европским интеграцијама", Пољопривредни факултет-Институт за агрономију, "Младост-биро", Београд, стр. 145-151.
9. Стевановић, С., Ђоровић, М. (2007): Земље у транзицији на путу интеграције у ЕУ-поглавље у монографији „Међународна искуства у транзицији аграрног сектора и руралних подручја“, Друштво аграрних економиста Србије, Пољопривредни факултет-Институт за агрономију, Београд, стр. 9-16.
10. Stevanović, S., Đorović, M., Milanović, M. (2007): Controversies of the Transition in Serbia and the Countries of East Europe, Thematic Proceedings „Development of Agriculture and Rural Areas, in Central and Eastern Europe“, European Association of Agricultural Economists; Serbian Association of Agricultural Economists, Novi Sad, p. 169-176.
11. World Development Report, the World Bank, 2005.

Примљено: 27.08.2008.

Одобрено: 30.10.2008.

UDC: 330.342.23(497.11):332.122EU

**INTEGRATIONAL PROCESSES AND
TRANSITION IN REPUBLIC OF SERBIA**

S. Stevanović¹, Ph.D., M. Đorović¹, Ph.D., M. Milanović², Ph.D.

¹ Faculty of Agriculture, Belgrade, Republic of Serbia

² Megatrend University, Belgrade, Republic of Serbia

Summary

Main precondition for a country to achieve economic growth is to be included in integration processes. It is no longer question is it or is it not necessary to have global/regional connections, but how to make existing relations more efficient, fair and useful for all participants.

EU is an example how, in relatively short period, good environment for economic growth and increase of democratic standards in new country members can be created. Outspreading of EU tension between developed West and undeveloped East Europe are diminished. EU gives good example for others in different areas.

Serbian economy during 1990's was characterised by low investment, technical-technological lag and stagnation of growth. Today's GDP of Republic of Serbia is 65% of GDP from 1990. However, new EU members have already compensation transitional falls and readjust their structure of economy to EU demands.

Decreasing and stagnation of GDP in Republic of Serbia on the beginning of transitional process were stopped after 2000 and returned to stable and dynamic trends of growth. However, Republic of Serbia needs to perform significant changes in economic structure and to maintain on long term high growth rate, reduce inflation and unemployment. That will contribute to further growth of GDP per capita and bring Serbia closer to level of development of other EU countries.

Key words: integrations, transition, economic growth, economic structure.

Author's Address:

Dr Simo Stevanović
Poljoprivredni fakultet
Nemanjina 6, Beograd-Zemun
Republika Srbija
E-mail: simo.stevanovic@agrif.bg.ac.rs